

Vai trò của giáo dục kỹ năng hợp tác cho trẻ 5-6 tuổi trong trường mầm non

*Hồ Nguyễn Tường Huy**, *Nguyễn Hữu Long ***

* Trường MN Vinschool Central Park C3, Bình Thạnh, TP. HCM

**TS. Trường ĐH Mở TP. Hồ Chí Minh

Received: 15/9/2023; Accepted: 18/9/2023; Published: 22/9/2023

Abstract: Cooperation skills is an important role for everyone because when we have cooperation skills, we know how to listen, share, respect and communicate in similar harmony. For preschool children, 5-6 years old helps children have extremely important skills because this is where biology begins to form their personality and relationships around them. Therefore, educating cooperative skills is more important than ever. The study addresses a number of theoretical research issues on cooperative skills education and the role of cooperative skills education for preschool children 5 - 6 years old through a survey of 72 potential customers (Managers preschools and preschool teachers) on related issues.

Keywords: Preschool children; Education; Cooperation skills;

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết Trung ương Đảng lần thứ 2, khoá VIII khẳng định: “Phát triển giáo dục và đào tạo là quốc sách hàng đầu”. Điều 23 Luật Giáo dục đã nêu vị trí, vai trò và mục tiêu của Giáo dục mầm non (GDMN): “Giáo dục mầm non nhằm phát triển toàn diện trẻ về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ em vào học lớp một”. Mục tiêu của giáo dục (GD) không chỉ giúp con người lĩnh hội kiến thức, phát triển năng lực trí tuệ mà quan trọng hơn còn giúp con người phát triển những kỹ năng (KN) giải quyết các mối quan hệ trong xã hội một cách có hiệu quả.

Krishnamurti cho rằng: “Mục đích của GD đích thực là rèn luyện, trau dồi mối tương giao chính đích, không chỉ giữa các cá nhân, mà đồng thời giữa cá nhân với xã hội”. Chính vì thế, việc phát triển các KN xã hội ngày càng được xem trọng, đặc biệt là kỹ năng hợp tác (KNHT). Tác giả Vũ Thị Nhân đã khẳng định: “Phát triển một số KN cơ bản cho trẻ là rất cần thiết, trong đó KNHT là một trong những KN cần phải được đặt lên hàng đầu.

Theo tác giả Nguyễn Thị Thanh Hà: “...trong lĩnh vực GD trẻ nhỏ, việc chơi được coi là một trong những phương tiện GD không thể thay thế”. Trong đó, trò chơi đóng kịch (TCĐK) vừa mang tính chất vui chơi hấp dẫn trẻ vừa mang tính chất nghệ thuật. Quá trình chơi nhấn mạnh vai trò hợp tác giữa các cá nhân trong nhóm để hoàn thành nhiệm vụ chơi: chuẩn bị kịch bản, phân vai và luyện tập, phục trang, sân khấu, đạo cụ,... TCĐK có đầy đủ các

yếu tố giúp trẻ phát triển KNHT phù hợp với tiêu chí đánh giá với các biểu hiện: “Biết lắng nghe ý kiến của bạn; Biết trao đổi ý kiến của mình với các bạn; Biết tìm cách để giải quyết mâu thuẫn; Chấp nhận sự phân công của nhóm; Sẵn sàng thực hiện nhiệm vụ đơn giản cùng người khác” (Bộ chuẩn đánh giá trẻ 5 tuổi).

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Kỹ năng hợp tác

Theo Thomas Berry Brazelton: *Hợp tác* là khả năng cân bằng nhu cầu của bản thân với của những người khác trong hoạt động nhóm. Các tác giả Gresham và Elliot (1990) đã định nghĩa hợp tác (Cooperation) là những hành vi giúp đỡ người khác, tuân thủ cam kết hoặc cùng chung sức hoàn thành một công việc, cùng phối hợp hành động trong một lĩnh vực nào đó nhằm mục đích chung (Nguyễn Thanh Bình, 2011). Theo tác giả Nguyễn Hữu Long, KNHT là khả năng cá nhân biết chia sẻ trách nhiệm, biết cam kết và cùng làm việc có hiệu quả với những thành viên khác trong nhóm.

Nhìn chung các khái niệm hợp tác trên đều mang ý nghĩa tương đồng với nhau, chung quy ta có thể hiểu hợp tác theo khái niệm: “Hợp tác là những hành vi giúp đỡ, hỗ trợ và cùng chung sức làm việc của một nhóm người để đạt một mục đích chung trong một hoạt động hay lĩnh vực nào đó”

Từ các khái niệm về “kỹ năng”, “hợp tác” và “kỹ năng hợp tác”, trong nghiên cứu này, chúng tôi quan niệm: KNHT là khả năng tương tác xã hội của con người, trong đó các cá nhân nỗ lực cùng chung sức

làm việc, giúp đỡ, hỗ trợ, chia sẻ với các thành viên trong nhóm để đạt mục đích chung trong một hoạt động hay lĩnh vực nào đó”. Chúng tôi lựa chọn khái niệm KNHT là khả năng tương tác xã hội của con người bởi tương tác xã hội chính là “*sự tác động qua lại giữa cá nhân, nhóm xã hội với tư cách chủ thể xã hội*”. Vì vậy, nếu trẻ em được trang bị để có được những biểu hiện ban đầu của KNHT – dù có thể là chưa bền vững nhưng ít nhất của sẽ giúp cho bé có thể hoà nhập với môi trường, với các bạn và quan trọng là bé biết cùng học – cùng chơi để vừa thể hiện bản thân vừa có được mối quan hệ với môi trường xung quanh.

Trong “Bộ chuẩn phát triển trẻ 5 tuổi” thì tích cực hợp tác là một trong những nội dung quan trọng thuộc lĩnh vực tình cảm – quan hệ xã hội cần rèn cho trẻ MG 5 – 6 tuổi. Trong chuẩn 11 gồm 5 chỉ số: “Chỉ số 48. Lắng nghe ý kiến của người khác; Chỉ số 49. Trao đổi ý kiến của mình với các bạn; Chỉ số 50. Thể hiện sự thân thiện, đoàn kết với bạn bè; Chỉ số 51. Chấp nhận sự phân công của nhóm bạn và người lớn; Chỉ số 52. Sẵn sàng thực hiện nhiệm vụ đơn giản cùng người khác”.

2.2. Giáo dục kỹ năng hợp tác

Với góc nhìn rộng hơn về GD, tác giả Nguyễn Quan Vân đã có định nghĩa về GD là hoạt động đặc trưng của xã hội, là quá trình tác động tự giác, chủ động đến con người nhằm hình thành và phát triển nhân cách con người theo yêu cầu của xã hội. Theo nghĩa rộng, GD là toàn bộ tác động của gia đình, nhà trường, xã hội bao gồm cả dạy học và các tác động khác đến con người. Theo nghĩa hẹp, GD được hiểu là quá trình tác động đến tư tưởng, đạo đức, hành vi của con người. Nói cách khác: GD là quá trình hoạt động có mục đích có kế hoạch dưới sự hướng dẫn của người dạy và sự tích cực hoạt động của người học thì những kiến thức, KN được trao truyền cho người học nhằm giúp cho người học lĩnh hội và vận dụng vào cuộc sống.

Từ các khái niệm về “KNHT” và “GD” chúng ta có thể hiểu GD KNHT là hoạt động có mục đích, có kế hoạch giữa nhà GD và người được GD nhằm hình thành khả năng tương tác xã hội của con người, trong đó các cá nhân nỗ lực cùng chung sức làm việc, giúp đỡ, hỗ trợ lẫn nhau để đạt mục đích chung trong một hoạt động hay lĩnh vực nào đó”.

2.3. Vai trò của giáo dục kỹ năng hợp tác

GD KNHT thúc đẩy quá trình nhận thức và phát triển tư duy cho trẻ. Thông qua hợp tác, trẻ có cơ hội được tương tác với nhiều đối tượng. Từ đó giúp

trẻ tiếp thu được nhiều luận kiến thức khác nhau, tư duy của trẻ được mở rộng hơn và học hỏi được nhiều điều. Việc giải quyết các vấn đề trong nhóm chơi hay hoàn thành nhiệm vụ chơi là yếu tố kích thích trẻ tư duy. Qua đó trẻ sẽ học được cách giải quyết xung đột một cách hiệu quả và không gây tổn thương cho bất kỳ ai, giúp cho trẻ cảm thấy tự tin và linh hoạt khi gặp phải các tình huống khó khăn và bất đồng quan điểm. Ngoài ra trong quá trình hợp tác trẻ hình thành khả năng đánh giá và tự đánh giá bản thân mình, tìm thấy giá trị của bản thân mình (điểm mạnh, điểm yếu) một cách khách quan nhất.

GD KNHT giúp hình thành và phát triển nhân cách cho trẻ. Giáo dục KN được thực hiện càng sớm càng tốt, đặc biệt là ở giai đoạn mầm non. Bởi giáo dục kỹ năng hợp tác bao gồm nhiều nhóm KN thành phần trong đó: lắng nghe ý kiến người khác, kiểm chế bản thân, nêu ý kiến của cá nhân, thảo luận cùng mọi người, tìm hướng giải quyết một cách tích cực,... Ngoài ra khi học cách hợp tác, trẻ sẽ phát triển các KN quan trọng như cộng tác, lãnh đạo, đàm phán và sự kiên nhẫn. Những KN này sẽ có lợi cho trẻ cả trong việc học tập và trong cuộc sống sau này, giúp trẻ tự tin đứng lên trong bất kỳ tình huống nào.

GD KNHT giúp trẻ bước vào cuộc sống xã hội. KN hợp tác giúp trẻ học cách làm việc và sống chung với người khác một cách hòa nhã và văn minh, giúp cho trẻ có thể hiểu rõ hơn về tôn trọng lẫn nhau, khuyến khích sự tôn trọng quan điểm của người khác và hỗ trợ lẫn nhau. Việc GD KNHT cũng là một bước đệm cho đứa trẻ có thể thích nghi với cuộc sống xã hội. Đặc biệt, khi trẻ chuẩn bị bước vào một giai đoạn mới của cuộc đời, bước ngoặt 6 tuổi, GD KNHT giúp trẻ dễ dàng thích nghi với môi trường mới, con người mới, tạo bước nền cho trẻ có cơ hội được chung sống và phát triển.

Việc thiết lập các mối quan hệ tích cực và hợp tác với bạn đồng trang lứa ảnh hưởng nhiều đến sự tự tin và lòng tự trọng của trẻ. Việc khó khăn trong quá trình tương tác và hợp tác với bạn đồng trang lứa có thể dẫn đến các vấn đề về hành vi và cảm xúc: làm giảm hiệu quả học tập, bị bắt nạt, dẫn đến các hành vi chống đối xã hội và trầm cảm. Việc GD và dạy cho trẻ học KNHT từ sớm là rất cần thiết và mang lại nhiều lợi ích cho trẻ trong tương lai. KNHT không chỉ giúp trẻ phát triển các KN cá nhân, mà còn giúp trẻ phát triển các KN xã hội quan trọng, giúp trẻ trở thành một công dân tốt với xã hội.

2.4. Khảo sát quan điểm của CBQL, GV mầm non về vai trò của giáo dục KNHT cho trẻ 5 - 6 tuổi

trong trường mầm non

Để tìm hiểu quan điểm của CBQL trường mầm non và GV trường mầm non, chúng tôi khảo sát 16 CBQL và 56 GVMN về vai trò của việc giáo dục KNHT cho trẻ mầm non. Chúng tôi quy ước điểm trung bình (ĐTB) như sau: điểm số của các câu hỏi được tính trên thang điểm từ 1 đến 4, tương ứng từ Không đồng ý đến rất đồng ý, mức giá trị khoảng cách = (Maximum – Minimum)/n = (4-1)/4 = 0,75. Với các mức điểm tương ứng: dưới 1,75: mức thấp; từ 1,76 – 2,50: mức trung bình; từ 2,51 – 3,20: mức khá và trên 3,25: mức cao trong thang đánh giá. Chúng tôi có kết hợp thêm phương pháp phỏng vấn để bổ trợ cho kết quả nghiên cứu; kết quả như sau:

Bảng 2.1: Quan điểm của CBQL và GVMN

Vai trò giáo dục KNHT	Đối tượng	Rất không đồng ý	Không đồng ý	Đồng ý	Rất đồng ý	ĐTB	Mức đánh giá	Thứ hạng
Giúp trẻ dễ dàng hòa nhập vào cuộc sống	CBQL	0	0	10	6	3.42	Cao	5
	GV	0	0	32	24			
Giúp trẻ tăng cường khả năng giao tiếp	CBQL	0	0	8	8	3.44	Cao	4
	GV	0	0	32	24			
Giúp trẻ phát triển nhận thức	CBQL	0	0	10	6	3.40	Cao	6
	GV	0	0	33	23			
Hình thành và phát triển nhân cách	CBQL	0	0	7	9	3.49	Cao	2
	GV	0	0	30	26			
Giúp trẻ phát triển các kỹ năng cơ bản: lắng nghe, thảo luận, giải quyết vấn đề,...	CBQL	0	0	5	11	3.69	Cao	1
	GV	0	0	17	39			
Giúp trẻ linh hoạt hơn trong các mối quan hệ xã hội, tạo dựng các mối quan hệ tốt đẹp	CBQL	0	0	9	7	3.49	Cao	2
	GV	0	0	28	28			
Tổng/Trung bình		72				3,49	Cao	

Kết quả ở bảng 2.1 cho thấy, với điểm trung bình (ĐTB) toàn mẫu là 72 và 100 % ý kiến từ “đồng ý” đến “rất đồng ý” – đây là mức cao trong thang đánh giá. Với mức điểm này cho thấy dù là GV trực tiếp đứng lớp hay cán bộ quản lý đều nhận thấy được tầm quan trọng của việc giáo dục KNHT cho trẻ mầm non 5 – 6 tuổi. Nói cách khác khi trẻ có KNHT trẻ sẽ biết: lắng nghe, hợp tác, hoà nhập với mọi người,... Đây chính là mục tiêu hướng đến của chương trình GD – nhất là ở bậc mầm non. Cụ thể hơn, trong 6 vai trò được nghiên cứu đưa ra, vai trò của KNHT giúp trẻ phát triển các KN cơ bản: lắng nghe, thảo luận, giải quyết vấn đề,... được khách thể đánh giá cao nhất với ĐTB là 3,79 – mức rất cao trong thang đánh giá hay vai trò của KNHT đối với việc giúp trẻ linh hoạt hơn trong các mối quan hệ xã hội, tạo dựng các mối quan hệ tốt đẹp, giúp trẻ hình thành và phát

triển nhân cách, ... cũng được các nhóm khách thể đánh giá cao với ĐTB lần lượt là 3,49 và 3,49 cùng đứng thứ 2 trong bảng xếp hạng, ...

Kết hợp với PP phỏng vấn cũng có kết quả tương tự, với câu hỏi: “Cô nghĩ thế nào về vai trò KNHT đối với trẻ mầm non nói chung và trẻ mầm non 5 – 6 tuổi?”. Giáo viên N.T.T – Trường mầm non ở thành phố Thủ Dầu 1, Bình Dương và giáo viên L.T.N.A – Trường mầm non ở thị xã Bến Cát, Bình Dương đều có quan điểm gần giống nhau: *GD KNHT cho trẻ MN là việc làm làm cấp thiết, bởi nó giúp cho đứa trẻ được phát triển một cách toàn diện. Về các kỹ năng cơ bản, cho đến việc hình thành nhận thức thông qua việc hợp tác cùng các bạn, những đứa trẻ chính là người thầy của nhau. Ngoài ra, thông qua quá trình chơi cùng nhau, hợp tác cùng nhau giúp để cao việc đứa trẻ hình thành phát huy tính có trách nhiệm hoàn thành nhiệm vụ chung.*

3. Kết luận

KNHT và giáo dục KNHT cho trẻ ngay từ lứa tuổi mầm non, cụ thể là độ tuổi 5 –6 tuổi từ các nhà tâm lý học, nhà GD học trong và ngoài nước. KNHT là một trong những KN quan trọng và đặc biệt cần thiết trong xã hội đang hội nhập như hiện nay.

Kết quả nghiên cứu cho thấy tầm quan trọng của KNHT và giáo dục KNHT cho trẻ mầm non là vô cùng quan trọng và cần thiết. Một khi trẻ đã có KNHT thì trẻ sẽ dễ dàng tương

tác với mọi người xung quanh, từ đó giúp trẻ có cơ hội thể hiện bản thân và thiết lập các mối quan hệ xung quanh. Vì thế, để giúp trẻ hình thành và phát triển KNHT, nhà trường, GV phải thiết kế chương trình GD, bài giảng có nội dung liên quan đến KNHT.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2010), *Bộ chuẩn phát triển trẻ 5 tuổi*. Hà Nội
2. Nguyễn Thanh Bình (2011), *Giáo trình chuyên đề giáo dục kỹ năng sống*, NXBĐHSP. Hà Nội
3. Nguyễn Hữu Long (2016), *Phát triển kỹ năng sống (Dành cho lứa tuổi thiếu niên)*, NXB Văn hóa- Văn nghệ. Hà Nội
4. Nguyễn Hữu Long (2013), *Hoạt động giáo dục kỹ năng sống cho trẻ mầm non 5 - 6 tuổi trong hoạt động có chủ đích*, Đề tài cấp Trường CĐSP TW TP. Hồ Chí Minh.